

Hemträdgården

Utges av Riksförbundet Svensk Trädgård | Pris 59 kr (momsbefriad)

Sveriges största trädgårdsorganisation

Så ett frö

Förodlare, sid 12. Nya blomsterfröer, sid 14. Nya grönsaksfröer, sid 19. Odlare med barn, sid 46.

Flytten gick till R
– med 51 fruktträd i flytt

Rättvik lasset

Anna-Stina Andersson tänker sig att det ska bli en äppeltunnel av de två raderna småträd som sattes i slänten.

Från Stockholmsområdet och zon 3 gick flytten med de egna fruktträden på släpet till Dalarna och zon 5. Hittills ser det ut att ha gått bra, men framöver, efter ännu en vinter på den nya växtplatsen, vet Anna-Stina Andersson mer exakt hur träden klarade flytten. Agneta Falck gjorde ett besök i somras.

Text och bild: AGNETA FALCK

Anna-Stinas Anderssons trädgård i Farsta finns numera i Rättvik, Dalarna. I alla fall stora delar av den, närmare bestämt 48 äppleträd, två päronträd och ett plommonträd.

Anna-Stina bodde tidigare i sitt barndomshem i Farsta, ett hus med stor trädgård som morföräldrarna lagt grunden till i slutet av 1920-talet. Men förra året stod hon inför att flytta till Dalarna.

– En viktig anledning var att vi ville komma närmare min sambos barn och barnbarn i Falun.

Anna-Stina Andersson och Vesa Alalauri blev ett par för sex år sedan. När de bestämt sig för att lämna Stockholm letade de efter en ny bostad under två års tid.

– Vi hade några olika kriterier som var viktiga, berättar Anna-Stina. Vi gillar båda natur, fiske och fjällvärlden. Jag ville gärna ha fin utsikt och se solnedgången. Vi behövde ha biutrymmen stora nog för att rymma en gårdsbutik, så det var bra med ett centralt läge för tillgänglighetens skull. Vesa ville ju gärna ha bastu, såklart.

Det kändes därför helt rätt när de kom upp på uppfarten till Bygatan 9 i Rättvik. Här fanns boningshus, en gammal ladugård, en lekstuga och ett härbre. I det före detta stallet kunde de bygga sin gårdsbutik. Härbret kunde bli gäststuga och i lekstugan skulle barnbarnet Sigge trivas. Utsikten över Siljan var slående, och i källaren fanns det bastu. Trädgården om 4 000 kvadratmeter var ett stort plus. Det blev till att sälja hus och tomt i Farsta och förvärva fastigheten i Rättvik. I trädgården i Farsta fanns äppleträd som planterades när huset byggdes, och där fanns även ett stort ►

Anna-Stina Andersson ympar fram sina träd själv.

»En del har stannat av i tillväxten och det sägs att ett träd som stannat inte går att få ordning på, men jag tänker ändå se om jag kan få sprätt på dem med vatten, näring och lite kärlek.«

- antal unga träd som Anna-Stina hade ympat själv. Köparen planerade att göra om tomten och förmodligen skulle inte fruktträden kunna bevaras.

Flyttade de egenympade träden

– Det var många träd som jag ville följa för att se hur de utvecklades. Eftersom de inte skulle kunna bevaras i Farsta tänkte jag att jag får försöka att flytta med dem till Rättvik. Det var spännande att se om det över huvud taget gick. Jag gillar att testa olika saker och se hur det blir. Jag gör inte alltid ”som man ska”. Det är då man lär sig. Jag har t ex några träd på grundstammarna B491 och B396, som är väldigt svagväxande och ganska svåra att få tag på numera. Det är rätt kul att hitta ett ’Signe Tillisch’-äpple i ankelhöjd, berättar Anna-Stina.

På tomten i Rättvik fanns gott om utrymme i den gamla hästhagen i slutningen ovanför huset.

Det kan blåsa ganska mycket från alla håll här, så Anna-Stina Andersson var noga med att sätta stödkäppar runt de större träden.

– Jag ville undvika att få med eventuella mördarsniglar till den nya tomten så jag spolade av all jord och flyttade träden barrotade. Jag la dem i plastsäckar, med fuktig torvmull runt, och sen fick de åka släpvagn till Rättvik. Det blev flera turer under förra hösten. Det största var det spaljerade äppleträdet, då stack det ut grenar åt alla håll.

Om man ska flytta träd är det bra att göra det i november, när löven fallit och trädet gått i vila. Det är bra om man har framförhållning så att man kan rotbeskära träden året innan, så att det bildas nya, fina rötter inför planteringen på den nya platsen. Det underlättar även om man grävt och förberett de nya planteringsgroparna.

Detta fanns det inte riktigt tid till för Anna-Stina och Vesa. Det praktiska med flytten drog ut på tiden och det började bli bråttom att få ner träden i marken. Anna-Stina trodde att slutningen på tomten i Rättvik skulle vara väl-dränerad, men när de skulle börja gräva en dag i november så var marken så blöt och mjuk att det inte gick att köra med traktorn. Det blev att ta till handkraft i stället.

– Det var en utmaning att få bort grässvålen i den gamla hästhagen. Vi slet som djur och tog jordfräsen till hjälp. Vi fick även hjälp av några grannpojkar för att gräva planteringsgroparna. Sedan jordförbättrade vi med grus och matjord. Den första dagen mäktade vi med att få ned hälften av träden i jorden. Men under natten knäppte kylan till och vi hade plötsligt en decimeter tjäle. Nästa dag fick vi kämpa med jordfräs, hacka och spett för att bryta tjälen och plantera resten av träden.

Tjäle och snö

Hur verkar träden ha klarat flytten nu efter första tillväxtsäsongen?

– I en del fall fick jag inte med så mycket rötter och de verkar ha klarat sig lite sämre än de som hade större rotmassa vid flytten. Jag var lite orolig att den plötsliga tjälen under planteringsarbetet skulle ha negativ inverkan, men det verkar inte som att det har påverkat, berättar Anna-Stina.

– Det kan blåsa ganska mycket från alla håll här, så vi var noga med att sätta stödkäppar runt de större träden. Det dröjde inte länge förrän det kom snö, vintern blev ju lång och kall och snön var borta först i april. Kanske skyddade snön de nysatta träden från alltför mycket tjäle. De större träden fick gnagskydd och de mindre täcktes med hönsnät. Sedan, när det kommit mycket snö, kunde hararna stå på skaren och äta på topparna som stack upp ovanför hönsnätet ...

Något som kan påverka trädens möjlighet att acklimatisera sig är skillnaden vad gäller odlingszon, då Farsta ligger i odlingszon 3, medan Rättvik ligger i zon 5.

– Det kommer att bli intressant att se hur träden klarar flytten utifrån den skillnaden, tycker Anna-Stina. Ca 95 procent verkar ändå ha klarat sig hittills. Men en del har väldigt få blad så vi får se nästa säsong hur utfallet blir. En del har stannat av i tillväxten och ►

En överraskning är Åkeröträdet, från Gripsholm. Det blommade lite i våras, men första juli hade det inte ett enda löv. Det såg ut som att det hade gett upp. Två veckor senare har det fullt med blad. 'Åkerö' är ett speciellt träd, det har egen vilja, är ganska tjurigt och det kan dröja många år innan det ger frukt, säger Anna-Stina Andersson.

Det största trädet som fick flytta från Farsta till Rättvik var detta spaljerade GUL RICHARD.

Kunderna Bodil Östling och Håkan Wirström från Valdemarsvik är i Rättvik för att gå på Dalhalla. De passar på att handla stängsåg och testa en hjulhacka på Vesslans Verktyg.

Utanför butiken kan man prova olika handverktyg.

Anna-Stina Andersson, 54 år

- Tog Grönt Kort i fruktträdsbeskrining 2002
- Är redaktör för Pomologen, Sveriges Pomologiska Sällskaps medlemstidning.
- Arbetar med trädgårdsskötsel och beskrining samt med försäljning av trädgårdssredskap, slöjdverktyg och knivar (och mycket annat) i det egna företaget Vesslans Verktyg AB.

»Anna-Stinas Anderssons trädgård i Farsta finns numera i Rättvik, Dalarna.«

► det sägs att ett träd som stannat inte går att få ordning på, men jag tänker ändå se om jag kan få sprätt på dem med vatten, näring och lite kärlek.

I Rättvik fanns några gamla äppleträd sedan förut, bl a 'Sävstaholm' och 'Gyllenkroks Astrakan', och de ger mycket frukt.

– En del frågar vad vi ska ha all frukt till. Vi gör vår egen must och det är roligt att mixa och experimentera hur olika sorter fungerar ihop, säger Anna-Stina.

Vilka är dina favoritsorter?

– GUL RICHARD är väldigt god. 'Ribston' är oslagbar i must. 'Röd Astrakan' är en höjdare både att äta och ha i must. Jag tycker även mycket om 'Cox's Orange', 'Discovery' och 'Mio'. Ja, det finns så många!

I trädgården finns utrymme för Anna-Stinas nyfikenhet och experimentlusta. Hon förädlar sina träd själv och testar många sorter på olika grundstammar. Vesa delar intresset för att pröva nya idéer. Ovanför jordgubbslandet planterades små äppleträd i två långa rader.

– Vår vision var först att ha det som en äppelodling vid en norsk fjord, så att vi skulle kunna stå i odlingen och titta ut mot vår egen "fjord", Siljan. Men när vi väl planterat träden, så tänkte vi att det skulle vara roligt att göra en tunnel av dem i stället.

– Generellt tänker jag, att om det går åt pipan så är det bara att sätta ett nytt träd. Håller man på med ympning, som jag gör, så blir det ju inte så dyrt som om man måste köpa alla träd från handelsträdgården. Men det är klart, det tar ju längre tid att få frukt.

Tiden får väl utvisa hur det går med fruktträden i den nya trädgården. De flesta är nog där för att stan-na och de lär ju även få sällskap av ett och annat nytt träd, om Anna-Stina får råda. 🌱